

MITSKI SLOJ LEGENDE O JUNAKU DIOMEDU

Radoslav Katičić

Zagreb-Beč

To što na Vaš poziv danas govorim pred Vama znači mi doista mnogo.¹ Nije samo da govorim pod krovom kuće čiji sam i ja član i time se ponosim, nego sam s njom vezan dugogodišnjom plodnom suradnjom. Kao član njezina Centra za balkanološka ispitivanja primio sam mnoge poticaje za svoj rad, doživio mnogostranu potporu i radovao se opet i opet susretima u biranom društvu. Tu sam kao malo gdje doživljavao što je Akademija, ako to samo uspije ostvariti. A u Centru za balkanološka ispitivanja ova to jest.

Te su žive veze trajale sve dok ih nije grubo prekinulo ono neizrecivo zlo od kojega se još i sada duša ledi. Kad je izbilo, bio sam upravo dovršio i pripremio za tisak opsežan rukopis u kojem su skupljeni rezultati rada na projektu koji sam ostvarivao u Centru. Nisam ga više mogao poslati u Sarajevo, bilo bi bezizgledno, nego se knjiga onda pojavila tamo gdje je to bilo moguće, izričito predstavljena kao sarajevska knjiga što izlazi u Zagrebu. Akademija i njezin Centar pri tome su, dakako, primjerenom spomenuti, istaknut je njihov program u okviru kojega i zahvaljujući kojemu je taj rad započeo i dovršen.

Tako se moje žive veze s ovom Akademijom obnavljaju tek danas. Bile su zamrle i zbog bolnih gubitaka. Među nama više nema neprežaljenoga akademika Alojza Benca, a nema ni jednako tako neprežaljenoga akademika Borivoja Čovića. A upravo s njima sam dvojicom daleko najbliže surađivao. Zato sad ovo predavanje posvećujem njihovoj uspomeni.

Kad je sve to sada odjednom za mene tako neposredno oživjelo, a ja treba tu da uzmem riječ, dolazi mi da upitam: „Gdje smo ono stali?” A odgovor na to lako je dati: „Stali smo kod Diomeda!” Upravo tragovima što ih je antička legenda o njemu ostavila na Jadranu posvećena je posljednja rasprava koju sam Centru do sada predao za objavljivanje.² Neka se dakle ovo predavanje svojim sadržajem

---

¹ Ovaj prinos je pisana verzija predavanja održanog u Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine 16. 5. 2003.

² R. Katičić, *Diomed na Jadranu*, *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja* 27/25, Sarajevo 1989, 39–78 = *Illyricum mythologicum*, Zagreb 1995, 333–386.

nadoveže na to. U njemu ću pokušati razložiti što mi se u vezi s Diomedom pokazalo na temelju kasnijih istraživanja.

Diomed Tidejev sin, kralj u Argu na Peloponezu, kakav se pojavljuje u Homerovoj Ilijadi među Ahejcima što su došli pod Troju pravi je epski junak. Čovjek za kojega se pamti da je nekoć živio, a spominje se i sada zbog svojih junačkih djela i neprolazne slave koju je njima stekao. Pa i to što je jednom, kako se pjevalo, u bojnoj vrevi na polju pod Trojom, opijen svojom nezadrživom navalnošću, napao i ranio božicu Afroditu, pa onda cijeloga života trpio posljedice njezina bijesa i zlopamćenja, junačka je sudbina. Prekoračio je mjeru dosuđenu smrtnomu čovjeku, pa bi se moglo čak govoriti i o tragičnoj krivnji. A on je od toga samo još bolji junak. No ako se pomno skupi sve što je o njemu iz starine došlo do nas, u toj se junačkoj legendi razabiru i neke mitske crte.

Grčka nam legendarna predaja govori o dva Diomeda. U trojanskom i u tebanskom epskom ciklusu to je kralj u Argu na Peloponezu. U ciklusu o Heraklu pak Diomed je trački kralj na daleko poznat po svojim konjima ljudožderima. Njih je junak Heraklo morao dopremiti kralju Euristeju u Mikenu. On nadmoćno izvršava i tu zadaću, osmu, koja mu je, također, po kraljevoj namisli, imala biti pogubnom.³ Diomed se tako stavlja u vezu s ljudožderstvom. A da to ima dublji korijen u vjerskim predodžbama i da je povezano s kultom, pokazuje slabo zapažen podatak, koji nam se nekim povoljnim slučajem ipak očuvao, da su se još u helenističko doba u Salamini na Cipru Diomedu prinosite ljudske žrtve.⁴ Legenda o konjima ljudožderima zadnji je dakle trag krvožedne naravi Diomeda kao božanskog lika koji je imao svoj kult.

No konji tračkoga Diomeda kultno su vezani i za peloponeski Argos. Pripovijedalo se da ih je Euristej, kad mu ih je Heraklo, suprotno njegovu očekivanju, ipak doveo, predao Herinu svetištu kraj Arga kao zavjetni dar. Tamo su se ti konji gojili i njevali sve do vremena Aleksandra Velikoga.⁵ Tako se i za tračkoga Diomeda i njegove konje ljudoždere razaznaje veza s Argom i Peloponezom.

A i Homerov Diomed pokazuje prema predaji junačke pjesme neku osobito prisnu vezu s konjima. U Ilijadi se pripovijeda kako je pri noćnom izviđanju pod Trojom svladao tračkoga kralja Reza i odveo njegove prekrasne konje kao plijen.⁶ I tu se, dakle, javljaju trački konji. O Ahejcu Diomedu pjevalo se i to da je na Patroklovu pogrebu pri utrci konjskim zapregama pobijedio svojim nenadmašivim četveropregom.⁷ Sad je već jasno da dva Diomeda nisu tek

³ Euripid, *Alkestida* 490 i d.; Apolodor, *Mitografija*, 2, 5, 8.

⁴ Porfirije, *De abstinentia*, 2, 54.

⁵ Diodor, *Sicilska povijest*, 4, 15; Aulo Gelije, *Atičke noći*, 3, 9.

⁶ *Ilijada*, 10, 465–503.

⁷ *Ilijada*, 23, 257–650.

slučajno imenjaci, nego je to u junačku legendu, u njezinu genealogiju i geografiju, na dva različita mjesta uvršten isti mitski lik, pa čak i pod istim imenom, te je tako u tom novom kontekstu udvojen.

I u legendarnoj predaji o Diomedu na Jadranu vrlo je uočljiva njegova veza s konjima.⁸ U Apuliji se oženio kraljevom kćeri koja se zvala Euipa: *Euíppē*. U tom se imenu jasno razabire grčko *híppos* “konj”. Ime joj znači “Ona kojoj su konji dobri”. Diomed je tamo osnovao gradove koji se zovu *Árgos híppion* ili *Argyríppē* i *Equus Tuticus*.⁹ Tu se spominje konj, grčki i latinski. A na sjeveru su mu Veneti po prastarom običaju prinosili na ušću rijeke Timava bijeloga konja kao žrtvu. S tim je kulturnim mjestom povezana i pripovijest o vuku i kobilama, koja se odnosi na slavno venetsko konjogojstvo.¹⁰

Junak od kojega je ruke poginuo Diomedov otac Tidej zove se Melanip: *Melánippos*, što će reći “Crni konj”. Taj vranac stoji nasuprot zelenku koji se prinosi Diomedu kao žrtva. Inače su Melanip: *Melánippos* i Leukip: *Leúkippos*, upravo “Konj bijelac”, imena jako proširena i raspršena posvuda po grčkoj legendarnoj predaji.¹¹ Nedvojbeno su povezana s bogom Pozejdomom, zemljotrescem, i pripadaju njegovoj sferi.¹² Očito se u svemu tome pokazuje religijski utemeljena povezanost Diomeda s konjima, koja se osim u lokalnim kultovima razaznaje i ispod površine junačke legende.

Daljnje je mitsko obilježje te legende predaja o tome kako se Diomed na Kerkiri, otoku Feačana, borio sa zmajem i ubio ga. I kako mu je pri tome pomogao Glaukov zlatni štit.¹³ Epski junak Diomed dobiva od svega toga novu dimenziju, koja ga uvrštava u mitsku sliku svijeta, a ne u junačku pjesmu.

Na temelju svega toga prepoznaje se u tom starijem i prvotnijem Diomedu indoeuropski bog rodnosti i vegetacije, o kojem su nedavno otkrivena kazivanja u ulomcima slavenskoga usmenog (folklornoga) pjesništva.¹⁴ Mit koji se upoznaje

⁸ Usp. Katičić, nav. dj. 42, 44–47, 49, 51, 55.

⁹ Usp. Likofron, Aleksandra, 592 i sholije, te sholije uz 594; Plinije stariji, *Prirodopis*, 3, 104; Servije, komentar uz Vergilijevu *Eneidu* 8, 9; 11, 246.

¹⁰ Strabon, *Zemljopis*, 5, 1, 9 (215).

¹¹ Usp. natuknice *Leukippe*, *Leukippides*, *Leukippos*, *Melanippe*, *Melanippos* u Roscherovu leksikonu antičke mitologije i u Pauly – Wissowa, *Realenzyklopädie des classischen Altertums*.

¹² Usp. F. Schachermayer, *Poseidon und die Entstehung des griechischen Götterglaubens*, Salzburg 1950, o *Leukippos* str. 33, 170 i 179, a o *Melnippos* str. 48, 51 i 137–139.

¹³ Heraklid Pontski, *Fragmenta historicorum Graecorum* 2, 220, fragm. 27; Likofron, Aleksandra, 632 i sholije uz 615 i 627. O tome kako su Diomed i Glauko na bojnome polju pod Trojom zamijenili oružje, pa je Diomed od njega dobio zlatni štit pjeva se u *Ilijadi* 6, 232–236.

¹⁴ Usp. R. Katičić, *Hoditi – roditi*. Spuren der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus, *Wiener Slawistisches Jahrbuch*, Beč (dalje: *WSlJb*) 33 (1987), 23–43; isti, *Weiteres zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus*, *WSlJb* 35 (1989), 57–98, osobito 93–95; isti, *Hoditi – roditi*. Tragom tekstova jednoga praslavenskog obreda plodnosti, *SE* 1 (1989), 45–63;

iz tih fragmenata pripovijeda o mladom junaku, mladome bogu, koji dolazi iz daljine. Izjednačuje se najčešće sa svetim Jurjem, a prvotno mu je ime, kako se po svemu čini, bilo Jarilo (upravo *Jarylo*). O njemu se govori kao o jahaču, sasvim prisno povezanom sa svojim konjem – razaznaje se čak da je upravo on sam konj. Jednom je to bijelac, a onda opet vranac, pa je tako on i *leukippos* i *melánippos*, kako se zovu u Grka. Na vratima dvora susreće djevojku koja je izašla da zagrabi vode. Taj susret vodi do njihova spajanja u ljubavi na zelenoj travi. To je sveta svadba, *hieròs gámos*, kako se to grčki kaže, jer je i ona božica, kći gromovnikova. A on joj je brat koji je prije mnogo vremena otišao u daljinu i boravio daleko, u tuđem kraljevstvu boga zmaja, protivnika svojega oca. Da bi se vratio na vrata njegova nebeskoga dvora, mladi junak mora prvo ubiti zmaja, svojega poočima. On mu odsijeca glavu, a djevojka, božanska nevjesta, bere zlato što raste na drvetu ili na stabljici konoplje. Od njega se kuje zlatan ključ kojim se otvaraju ta vrata, a time se otvaraju i vrata godine, vrata zaključane zemlje, kako bi izbila rosa, polje rodilo, trava rasla i stoka se plodila.

Zlatni predmet može biti i jabuka, koju nevjesta daje mladomu i time ga izabire među svim snubocima. On ulazi u dvor, a sve se razigra u pjesmi i plesu. No onda dolazi do nagloga obrata. Zbog nevjere nevjesta se otuđuje od mladoga i pozove protiv njega svoju drugu braću, braću koja su joj ujedno i djeveri, a bili su ostali u dvoru kod oca. Oni ga gone kao konja, istjeraju na polje i tamo ga, jer su sinovi gromovnikovi, ubijaju gromovim strijelama. Njegovo tijelo bude raskomadano i od tih komada, od pojedinih dijelova tijela, slaže se novi svijet, okoliš u kojem je ugodno živjeti. To je ista ona indoeuropska predaja o kozmogoničkoj konjskoj žrtvi što se susreće u indijskoj Vedi i u irskoj legendi,

---

isti, Dalje o rekonstrukciji tekstova jednoga praslavenskog obreda plodnosti, *Studia ethnologica*, Zagreb (dalje: SE 2 (1990), 35–47; isti, Weiteres zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus (2), *WSIJb* 36 (1990), 61–93; isti, Nachträge zur Rekonstruktion des Textes eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus (1), *WSIJb* 36 (1990), 187–190; Nachträge zur Rekonstruktion des Textes eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus (2), *WSIJb* 37 (1991), 37–39; isti, Dalje o rekonstrukciji tekstova jednoga praslavenskog obreda plodnosti (II), SE 3 (1991), 35–41; isti, Baltische Ausblicke zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus, *WSIJb* 38 (1992), 53–73; isti, Weitere baltische Ausblicke zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus, *WSIJb* 39 (1993), 35–56; isti, Weitere baltische Ausblicke zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus (2), *WSIJb* 40 (1994), 77–35; isti, Weitere baltische Ausblicke zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus (3), *WSIJb* 111–122; isti, Weitere baltische Ausblicke zur Rekonstruktion der Texte eines urslawischen Fruchtbarkeitsritus (4), *WSIJb* 44 (1998), 57–76; isti, Fragmente urslawischer sakraler Dichtung im bosnischen Epos, *WSIJb* 47 (2001), 73–84; isti, Auf den Spuren sakraler Dichtung des slawischen und des baltischen Heidentums (=Nordrhein-Westfälische Akademie der Wissenschaften, Geisteswissenschaften, Vorträge G 377), Paderborn 2003; isti, Die Hauswirtin am Tor. Auf den Spuren der großen Göttin in Fragmenten slawischer und baltischer sakraler Dichtung, Frankfurt a. M. 2003.

prastara vjerska predodžba. A sveta svadba u zelenoj travi i žrtva božanskoga konja pokreće plodnost oranica i stoke.¹⁵

Legendarna predaja o Diomedu u Apuliji slijedi svojom pripovijesti događanje jednako tako zacrtano. Junak dolazi iz daljine, iz Arga na Peloponezu, pobjeđuje neprijatelje, ubija zmaja i uzima kraljevu kćer za ženu. Pri tome mu pomaže zlatan predmet. Na kraju pak biva sam ubijen i onda se poštuje kao bog.¹⁶ Kod Veneta se opet u mitskoj predaji kobile povezuju s vukom,¹⁷ a slavenskom se Jarilu obredno obraćaju kao gospodaru vukova i zovu ih njegovim hrtovima. Njima on ugrožava stoku, ali ju i štiti od njih.¹⁸

Teško je reći koliko je sve to grčka predaja, prenesena u jadranske predjele u vrijeme prvih pomorskih dodira s njima, a koliko opet domorodačka koju su Grci tamo upoznali i, srođujući se s novim kulturnim zemljištem, uvrstili u svoju junačku legendu. No ako toga i ima, opet je grčka predaja pružila uporište za takvu sinkretističku identifikaciju. Jer i u nedvojbeno izvornoj grčkoj predaji Diomed dolazi iz daleka, vraća se od Troje, a nevjera, doduše nevjera njegove žene, dovodi do toga da mu se radi o glavi. On pak bježi na oltar, dakle kao da se prinosi za žrtvu.¹⁹ A otac mu je bog gromovnik. To posljednje se, dakako, ne kazuje tako u grčkoj predaji, Diomed tamo nije Zeusov sin, ali se po imenu njegova oca raspoznaje to kao njezin stariji sloj. Tidej: *Tydeús*, kako se zove Diomedov otac, povezuje se sa staroindijskim *tudáti* “udara” i latinskim *tudes* “čekić”. To ime bi dakle značilo “Onaj koji udara”, a to je lako shvatiti kao opisni naziv gromovnikov koji potječe iz vrlo arhajskoga indoeuropskog sakralnoga pjesništva.

A i ono što su Grci pripovijedali o tom ocu uklapa se u isti taj sklop mitskoga kazivanja. I Tidej dolazi iz daleka, iz sjeverne Etolije u južni Argos. I on tamo uzima kraljevu kćer za ženu. Bio je divlja i ratnička narav i predaja ga identificira s veprom.²⁰ Osobito je dojmjljiva pripovijest o njegovu svršetku. O tome se pjevalo u tebanskom epskom ciklusu. Kad je s drugim junacima došao pod Tebu, protiv njega je kao branitelj postavljen junak Melanip: *Melánippos*, dakle “Konj vranac”. Taj ga je u borbi smrtno ranio. Zadnjim je snagama Tidej zamolio svojega druga, vidioca Amfijaraja, da Melanipu odsiječe glavu. Amfijaraj je to učinio i pružio mu je. A Tidej je umirući zgrabio glavu i zagrizao u nju, pa stao srkati mozak. Bogovi su se zgrozili od toga i uskratili mu besmrtnost, koju su mu

---

¹⁵ Usp. osobito Katičić, *Hoditi – roditi*; isti, *Weiteres*; isti, *Nachträge*.

¹⁶ Sholije uz Likofronovu Aleksandru 592 i 610; Antonin Libral, *Promijenjeni oblici*, 31 i 37.

¹⁷ Strabon, *Zemljopis*, 5, 1, 9 (215).

¹⁸ Usp. Katičić, *Weiteres* 87–88 i 94–95; isti, *Nachträge* (2) 39.

¹⁹ Sholije uz Likofronovu Aleksandru 592 i 610; sholije B uz *Ilijadu* 5, 412; sholije Eustatija Solunskog uz Dionizija Periegeta 484.

²⁰ Likofron, *Aleksandra*, 1066 i sholije uz taj stih.

već bili odlučili podariti.²¹ U bjeloruskim se, pak, običajima Jarilo prikazuje na bijelom konju s mačem u desnoj i odsječenom ljudskom glavom u lijevoj ruci.²² Inače on pak znaju ili zmiji odsijeca glavu. Odsječena je glava bitan element toga mita.²³

No obilježja iste strukture mitskoga događanja razabiru se i dalje u junačkoj legendi o Diomedu. Javljaju se u rodoslovlju. Tidejev otac i Diomedov djed zove se Ojnej: *Oineús* od *oĩnos* "vino", pa će to reći "Vinski". Njegov opet otac, Diomedov pradjed, zove se Portaon: *Portháōn* "Razarač". I tu dakle imamo boga vegetacije, nazvanoga po svetoj lozi, koji je sin razomoga gromovnika. Isto kao Dioniz: *Diómysos*, ako to doista znači "Zeusov sin".

Po drugome opet rodoslovlju Ojneju je djed Orestej, a otac Fitije. O njima se pripovijedalo ovo: Orestej je imao kuju. Ona je jednom oštenila mladicu. Orestej se zgrozio i naredio da se ta mladica izloži, ali je ona potjerala i izrasla u trs koji je obilno rodio grožđem. Zbog toga je Orestej svojega sina nazvao Fitije: *Phytios* što će reći "Koji sadi (vinograd ili voćnjak)", ali i "Koji rodi", a taj opet svojega sina Ojnej, po vinu.²⁴ Tu su očiti tragovi drevnoga vegetacijskoga kulta što su se našli u rodoslovlju junačke pjesme. Sad valja još samo dodati da se jedna kći Ojnejeva zove Melanipa: *Melanippē*, što će, dakako, reći "Vrana kobila".²⁵ A u slavenskom mitu i obredu mladi bog Jarilo, kršćanski predstavljen kao sveti Juraj, kad dolazi iz daljine donosi sa sobom lakat dugu mladicu ili vrbovu šibu kojom se stoka poslije duge zime tjera na pašu.²⁶ U legendarnom pripovijedanju o Diomedu zrcale se i odnosi u koje indoeuropski mit postavlja vepra s konjem zelenkom i konjem vrancom.²⁷

Sklop mitskoga kazivanja što se odnosi na božansku silu godišnje rodnosti i biljnoga rasta može se tako pratiti od pripovijedanja o Diomedu, velikom junaku junačke pjesme, pa sve uz njegovo rodoslovlje kako se, i ono, predavalo u epskoj pjesmi. Tako se mit o bezvremenskim zbivanjima u svijetu, koja se odvijaju uvijek i svagdje, te se ciklički ponavljaju kako idu godine, preoblikovala u kazivanje koje sebe shvaća kao povijesno sjećanje na neumrlu junačku slavu, na

---

²¹ Ferekid, *Historicorum Graecorum fragmenta* 1, 85, fragm 51; sholije uz Pindarovu Nemejsku odu 10, 12; sholije uz Likofronovu Aleksandru 1006; Eustacije Solunski, *Komentar uz Homera*, p. 544, 17. Nešto drukčije Apolodor, *Mitografija*, 3, 75; Stacije, *Tebaida*, 7, 789 i d.; 8, 718 i d.

²² Usp. V.V. Ivanov–V.N. Toporov, *Issledovanija v oblasti slavjanskih drevnostej*, Moskva 1974, 181.

²³ Usp. Katičić, *Hoditi – roditi*, 33–34; isti, *Weiteres* (2), 61–67.

²⁴ Hekatej Milećanin kod Ateneja, *Gozba sofista* 2, 35, A–B.

²⁵ Antonin Liberal 2.

²⁶ Usp. Katičić, *Hoditi – roditi*, 26.

²⁷ Na mitsku strukturu što se tu ocrta upozorio me je kolega Andrej Pleterski s Arheološkog instituta Slovenske Akademije znanosti in umetnosti u Ljubljani. I ovdje mu izričem svoju zahvalnost za to.

znatan i osobite pozornosti vrijedan pojedinačan događaj koji po samoj svojoj naravi ostaje neponovljiv.²⁸ Tako preoblikovano, mitsko se kazivanje o uvijek istom zbivanju umnožuje i od njega postaje više različitih pojedinačnih događaja.

Po tome kako su elementi indoeuropskoga mita godišnje plodnosti, što ga je preuzela grčka tradicija, uvršteni u epsko pjevanje o velikome junaku Diomedu razabire se više toga. Najprije to da su bitni sadržaji indoeuropskoga mita mogli u grčkoj književnoj predaji, ako bi doprli do nje, ostati sasvim na rubu. Tako sveta rodoskva svadba od koje buja biljni rast ostaje u Homera ukras epskoga pripovijedanja.²⁹ Isto tako prikaz svjetskoga drveta i zmijskoga boga koji na njegovu vrhu napada gnijezdo s pticima što pripada njegovu protivniku bogu gromovniku.³⁰ Ovamo pripada i epsko kazivanje o božici koja kad se otključaju velika vrata iza njih na dvoru dočekuje svojega izabranika što dolazi iz daleka. Eleatski filozof Parmenid preuzeo ga je iz epike kad je pribjegao njezinoj poetici da iznese svoju nauku i približi ju širem krugu slušatelja.³¹

Isti elementi staroga mitskoga sklopa vežu se uvršteni u povijesnu legendu za razne osobe i smještaju u razna vremena, na razna mjesta i u kontekst raznih događanja. Mitski se pak likovi kad postanu legendarni mogu i udvojiti, pa i pod istim imenom, kako pokazuje primjer dvaju Diomeda.

U grčkoj junačkoj legendi kako se oblikovala u epskim ciklusima i onda, kao neizostavan rekvizit prožela svu književnost i osobito pjesništvo grčke i rimske antike, razdrobljeni su i raspršeni mnogi detalji indoeuropskih mitskih kazivanja koja su ostala daleko od klasičnoga Olimpa i njegovih poetički kanoniziranih bogova. Prava predodžba o najstarijoj grčkoj religiji može se dobiti tek ako se skupe podaci o raznim, pa i zabitnijim, kultovima i lokalnim vjerovanjima što se vezuju uz njih i prikupe fragmenti izvornoga mitskog kazivanja preoblikovani u pripovijedanje o starim junacima, ljudima kakvih danas više nema među živima, i uvršteni u epsku legendu, osobito u njezina rodoslovlja.

Kada se promatra u tom svjetlu, legenda o junaku Diomedu pokazuje se kao vrijedno i nezanemarivo vrelo za istraživanje indoeuropskoga mita.

---

²⁸ Usp. M. Ježić, *Rgvedski himni*, Zagreb 1987, 45, 63–64, 85–86.

²⁹ *Ilijada* 14, 286–291 i 346–351.

³⁰ *Ilijada* 2, 301–319.

³¹ H. Diels – W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker* 1, 10. izdanje, Berlin 1974, 28 [18] Parmenides, fragment 1. Na to me je upozorio kolega Hans Schwabl s Bečkoga sveučilišta i ja mu ovdje izražavam svoju zahvalnost za to.

Zusammenfassung

DIE MYTHISCHE SCHICHT DER DIOMEDESSAGE

Diomedes, wie er uns bei Homer begegnet, ist eine echte Gestalt der Heldensage. In der Überlieferung sind jedoch Wesenszüge seiner göttlichen Natur und ihres mythischen Kontextes deutlich erkennbar. Der Vergleich mit neuentdeckten mythenerzählenden Fragmenten der mündlich überlieferten slawischen heidnischen sakralen Dichtung zeigt, dass es sich dabei um Strahlen derselben indogermanischen Überlieferung handelt, für deren Kenntnis die Diomedessage eine nicht zu vernachlässigende Quelle ist. Dabei zeigt sich auch, auf welche Weise mythische Überlieferung aus der sakralen Dichtung, die sich auf immer wiederkehrende und das innere Gefüge der Welt bestimmende Vorgänge bezieht, in die griechische Heldensage, die den durch einmalige Heldentaten erworbenen Ruhm verkündet, eingebaut wurde und dort, unter Umständen auch erkennbar geblieben ist.